

KOKRŪPNIECĪBAS NĀKOTNES FORUMS

EKSPERTU ATZIŅAS
UN SECINĀJUMI

**NO MEŽA LĪDZ PASAULES TIRGUM:
Kā Latvijas ekonomikas dzinējam
iedot papildu enerģiju?**

Februāris 2025

Kokrūpniecības nozare tiek uzskatīta par Latvijas ekonomikas dzinējspēku, un tas ir pamatoti – tajā nodarbināti ap 40 000 cilvēku, kas veido 4,6 % no kopējā nodarbināto skaita valstī. Nozare veido 6,4 % no Latvijas IKP un 75 % no tās produkcijas tiek eksportēti. 2024. gadā kokrūpniecības nozares kopējais eksports sastādīja 3,14 miljardus eiro, kas veido gandrīz piekto daļu no visa Latvijas eksporta. Ar milzīgu, vēl līdz galam neapzinātu izaugsmes potenciālu, kokrūpniecība ir arī inovāciju platforma, kur tradicionālās prakses savijas ar jaunām tehnoloģijām un gudrām pieejām atjaunojamo resursu izmantošanā un augstas pievienotās vērtības radīšanā.

Tomēr, lai šo potenciālu pilnībā realizētu, ir jāspēj pārvarēt aktuālos izaicinājumus: gausa augstas pievienotās vērtības attīstība, komplicēta investīciju piesaiste un dialoga veicināšana starp uzņēmējiem, bankām, pašvaldībām un valsts iestādēm. Par savu redzējumu, kā šos šķēršļus pārvarēt un virzīties uz nozares turpmāko attīstību, diskutēja nozares eksperti – Ekonomikas ministrijas, LIAA, pašvaldību, banku sektora un kokrūpniecības uzņēmumu pārstāvji. Zemāk ir apkopotas foruma galvenās atziņas. Pilnu pasākuma ierakstu var noskatīties [ŠEIT](#).

AUGSTAS PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS PRODUKTU RAŽOŠANA IR EKONOMIKAS ATTĪSTĪBAS DZINĒJS, BET PĀRLIEKU LIELĀ BIROKRĀTIJA – KAVĒKLIS

ANDRIS RAMOLIŅŠ

“Stiga RM” īpašnieks un valdes priekšsēdētājs

“Latvija ir izdevusies valsts, un vienīgais ceļš uz sekmīgu attīstību arī nākotnē ir ieguldījumi augstas pievienotās vērtības ražošanā. Diemžēl Eiropas valstu līmenī mūsu ekonomiskā attīstība atpaliek, galvenokārt, pārbirokratizētās politikas dēļ. Nesamērīgais izcilnieku sindroms Eiropas zaļā kursa ieviešanā apgrūtina izejvielu pieejamību ražotājiem, savukārt komplicētā, birokrātiskā un laikietilpīgā saziņa starp valsti, pašvaldībām un uzņēmējiem būtiski kavē lielo investīciju projektu īstenošanu. Mēs labi zinām, ka visa pamatā ir kapitāls un attīstības ātrums, kam ir izšķiroša loma kapitāla piesaistē. Latvijas attīstības ātrums ir cieši saistīts ar birokrātisko slogu, tāpēc mums jābūt atklāti runāt par šīm neērtajām tēmām.”

“Nav šaubu, ka mums ir nepieciešama augstas pievienotās vērtības ražošana un tās attīstība. Taču sapnis par to, ka mēs ātri varētu izveidot sistēmu, kurā uzņēmējdarbības vide ir brīnišķīga, elastīga un abpusēji ieinteresēta, ir izsapņots. Es teiktu, ka drīzāk būtu jākoncentrējas uz īstermiņa un vidēja termiņa uzdevumiem. Piemēram, LDDK ir noformulējis sev tuvākā gada uzdevumu – panākt to, ka publiskā sektora izdevumi tiek mazināti. Ekonomikā mēs ieejam sarežģītos laikos, būs izdzīvošanas režīms vai ļoti pārdomātas rīcības laiks, kad nevarēsim atļauties pieļaut kļūdas. Mēs to prasām arī no valsts pārvaldes.”

ANDRIS BITE

LDDK prezidents

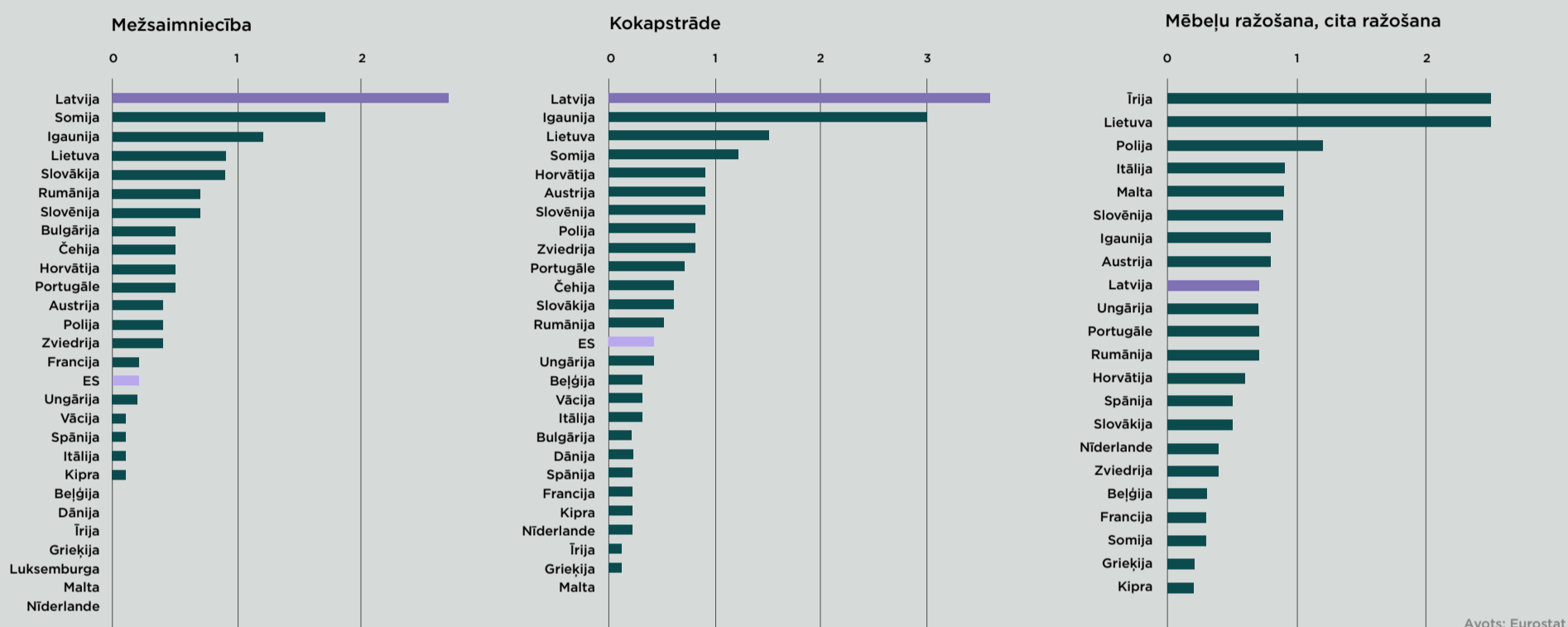
INOVATĪVA KOKRŪPNIECĪBA – ATSLĒGA LATVIJAS EKONOMIKAS IZAUGSMEI

Pēteris Strautiņš, Luminor bankas ekonomists

Salīdzinot ar citām Eiropas Savienības (ES) valstīm, meža nozare Latvijā veido milzīgu daļu no valsts ekonomikas, mežsaimniecības un kokapstrādes īpatsvaram būtiski pārsniedzot pārējo ES valstu rādītājus (1. grafiks).

1. grafiks

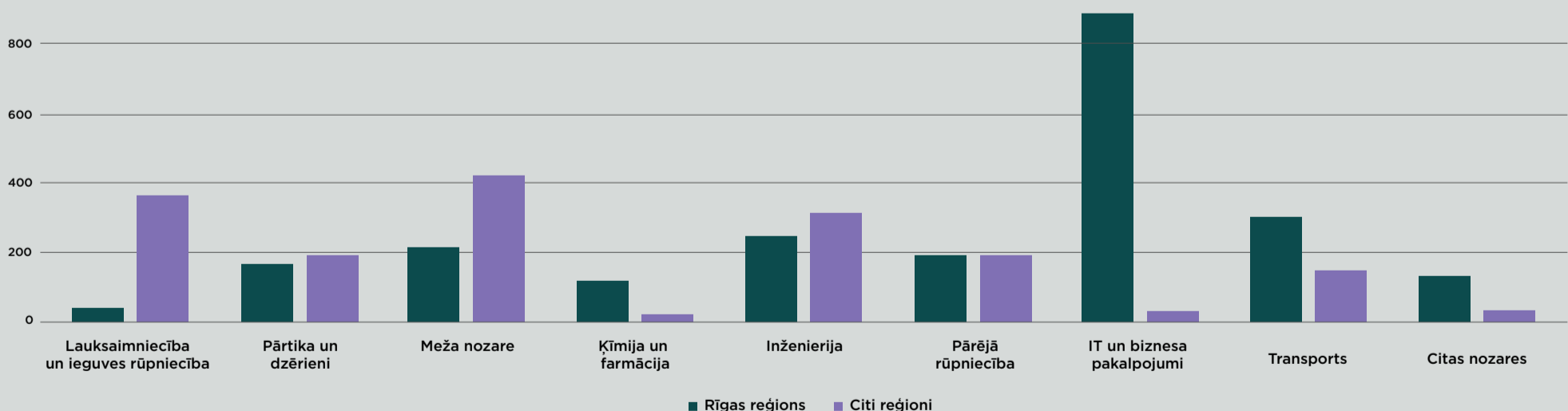
Nozaru daļa kopējā pievienotajā vērtībā ES valstīs 2022. gadā, %

Skatoties reģionu griezumā, Rīgas ekonomika pēdējo gadu laikā attīstījusies kā IT un biznesa pakalpojumu centrs, kamēr reģionos vadošā uzņēmējdarbības joma ir meža nozare, kam seko lauksaimniecība un ieguves rūpniecība (2. grafiks).

2. grafiks

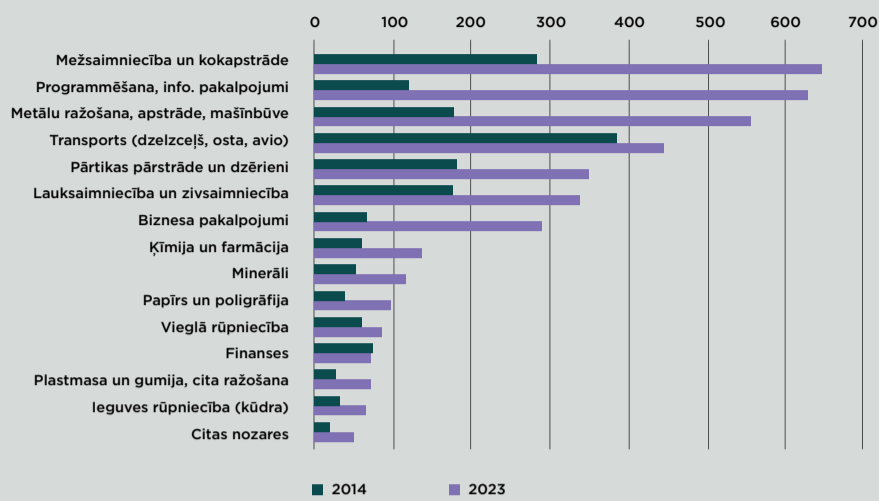
Luminor reģionu eksporta pētījumā aptverto eksporta uzņēmumu algu fonds Rīgas reģionā un citos reģionos pa nozarēm, 2023. gads, mEUR

Pēdējo desmit gadu laikā meža nozares uzņēmumu piensums algu fondā dubultojies, sniedzot lielāko piensumu Latvijas kopējā atalgojuma apjomā starp visām nozarēm. Neskatoties uz to, ka liels lēciens algu fondā piedzīvots arī programmēšanas un IT pakalpojumu jomā, reģionos straujš pievienotās vērtības uzņēmumu eksporta pieaugums ir novērojams primāri divās nozarēs – mežsaimniecība/kokapstrāde un metālapstrāde/mašīnbūve, kas tiešā veidā ietekmē arī nozarē strādājošo atalgojuma līmeni (3. grafiks). Tās ir nozares, par kurām Latvijā ir zināšanas, prasmes, un meža nozares gadījumā – resursi. No šīm divām nozarēm ir atkarīga nākotnes attīstība visos vairāk nekā 50 km attālumā no Rīgas robežas esošajos reģionos.

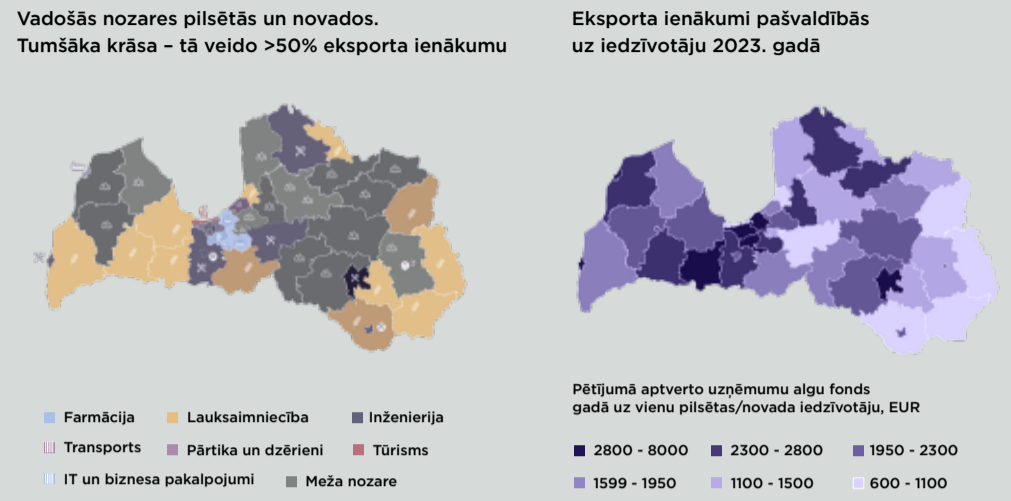
3. grafiks

Luminor pētījumā aptverto uzņēmumu algu fonds 2014. un 2023. gadā, mEUR

4. grafiks

Meža nozare ir augsta labklājības līmeņa pamats vairākos novados

Meža nozare ir augstas labklājības līmeņa pamats vairākos novados. Tai ir nepārprotami liela loma Vidzemē, kur nodarbojas gan ar mežsaimniecību, gan ar mēbeļu, mēbeļu detaļu un māju ražošanu no koka. Kontrastējoši vismazākā meža nozares loma ir Latgales reģionā, kur prevalē valdības finansētās nozares (4. grafiks).

“Meža nozare Latvijā pēdējos gados piedzīvo ievērojamas pārmaiņas, kas iezīmējas ar skaidru tendenci – virzību augšup pa pievienotās vērtības kāpnēm. Tas nozīmē, ka no tradicionālas izejmateriālu eksporta nozares tā pakāpeniski transformējas par daudzveidīgu un inovatīvu sektoru, kas spēj radīt augstākas vērtības produktus. Šīs pārmaiņas ir saistītas ar vairākiem faktoriem, tai skaitā tehnoloģiju attīstību, kas ļauj efektīvāk apstrādāt koksni, pieprasījuma izmaiņām, globālajā tirgū pieaugot pieprasījumam pēc ilgtspējīgiem un videi draudzīgiem produktiem, kā arī ievērojamām nozares uzņēmumu investīcijām ražošanas attīstībā. Šīs tendences ietekmē meža nozares produkcijas struktūru: lai gan zāgmateriāli joprojām ir nozīmīgs meža nozares produkts, to īpatsvars kopējā produkcijas apjomā pakāpeniski samazinās. Tikmēr pieaug tādu produktu kā māju, būvgaldniecības, enerģētikas produktu un saplākšņa ražošana, kas nodrošina augstāku pievienoto vērtību.”

PĒTERIS STRAUTIŅŠ

Luminor bankas ekonomists

VALSTS, PAŠVALDĪBAS UN UZŅĒMĒJA SINERĢIJA

RAIVIS BREMŠMITS

**Ekonomikas ministrijas
valsts sekretāra vietnieks
tautsaimniecības jautājumos**

Eksporta pieaugums un investīciju piesaiste ir divi galvenie Ekonomikas ministrijas izvirzītie ekonomikas attīstības pīlāri. Šajā kontekstā kokapstrādei ir liela nozīme.

Pēdējo sešu gadu laikā vietējie kokapstrādes uzņēmumi ir ieguldījuši attīstībā trīs reizes vairāk nekā ārvalstu investori, kas ļauj secināt, ka nacionālais kapitāls šajā nozarē spēlē ļoti lielu lomu.

Savā pusē Ekonomikas ministrija piedāvā 1,5 miljardu eiro vērtu atbalsta portfeli uzņēmējdarbības attīstībai caur dažādiem mehānismiem.

Šobrīd Ekonomikas ministrija strādā pie izmaiņām “zaļā koridora” regulējumā, lai sākotnēji uz ārvalstu investoriem fokusēto kārtību padarītu piemērojamāku arī vietējiem attīstītājiem.

Uzņēmumiem būtu jāņem vērā arī situācija pasaulē – ASV aktīvā tirgus ierobežojumu politika potenciāli iezīmē papildu izaicinājumus, kuriem nāksies pielāgoties, meklēt jaunus noieta tirgus Latvijas eksporta precēm un pakalpojumiem, tādējādi īstenojot tirgus diversifikāciju.

JĀNIS ROZENBERGS

**Cēsu novada domes
priekšsēdētājs**

Pašvaldības ir ieinteresētas lielo investoru ienākšanā, atvērtas sadarbībai un gatavas konstruktīvai sarīnai.

Tādos novados kā Cēsis ir ārkārtīgi daudz mikrouzņēmumu, kas ir labi, bet nedod pietiekamu enerģiju novada ekonomikas attīstībai.

Lai gan tiek aktīvi attīstītas un uzlabotas uzņēmējdarbībai piemērotas teritorijas, lielo rūpniecības objektu attīstībai šobrīd trūkst vietas.

Tāpēc, domājot par lielo ražojošo uzņēmumu ienākšanu, nākamā fondu perioda ietvaros plānots attīstīt 60 ha uzņēmējdarbības platību.

Papildu piemēroto lokāciju pieejamībai būtiska loma investoru piesaistei ir arī profesionālās izglītības iespējām, mājokļu fondam, ērtai loģistikai un veselīgam bezdarba līmenim reģionā.

Visas pašvaldības šobrīd veido jaunus teritorijas plānojumus un uzņēmēji ir aicināti pievērst tam uzmanību, pārliedzinoties, ka vēlamās teritorijas ir iezīmētas pareizi, jo vēlāk veikt izmaiņas būs sarežģītāk un laikietilpīgāk.

RAIVIS ČAKULS

**“Stiga RM” valdes loceklis un
finanšu direktors**

Kopš 2023. gada “Stiga RM” investīcijām ir novirzījusi 119 miljonus eiro, lielu uzmanību pievēršot tieši augstas pievienotās vērtības produktu ražošanai, kas ļauj objektīvi novērtēt “zemūdens akmeņus”, kas traucē Latvijas investīciju videi.

Valsts atbalsta piešķiršanas procesā strikti jānošķir reāli projekti ar attīstības potenciālu no idejām un sapņiem. Arī tie var būt ļoti svarīgi, taču nevar konkurēt ar projektiem, kas gaida realizāciju jau tagad.

Esošie teritoriju plānojumi kavē konkrētu investīciju veikšanu – pie pašreizējiem nosacījumiem strauji radīt nepieciešamos apstākļus lielu investoru ienākšanai reģionos nav iespējams. Valstij un pašvaldībām būtu jādefinē jauni kritēriji un jāizdoma efektīva pieeja lielo rūpniecisko projektu realizācijai.

Īpaša uzmanība jāpievērš birokrātisko procesu efektivitātei un ātrumam – visam jānotiek daudz ātrāk un ar mazāku birokrātisko slogu uzņēmumiem. Ar to varētu palīdzēt arī pilnvarotu projektu kuratoru ieviešana lieliem investīciju projektiem.

“Zaļais koridors” vietējiem investoriem ir kritiski svarīgs mehānisms jaunu augstas pievienotās vērtības projektu un pašmāju investoru atbalstam.

EKSPERTU DISKUSIJA

VALSTS UN PAŠVALDĪBU PRETIMNĀKŠANA INVESTĪCIJĀM. Sapnis par ekonomisko izaugsmi jeb kā radīt labvēlīgu vidi ieguldījumiem?

Diskusijas laikā tika aktualizēti lielo investoru izaicinājumi un iespējas ienākšanai un/vai darbības attīstībai Latvijā, kā arī kopīgi spriests par risinājumiem, lai veicinātu spēcīgu projektu ienākšanu un investīciju piesaisti reģioniem. Zemāk apkopoti tikai daži secinājumi un runātāju citāti, bet visu diskusiju aicinām noskatīties [ŠEIT](#).

No valsts puses iestrādātās normas ir pretrunā tās izvirzītajam ekonomiskajam mērķim – veicināt eksporta pieaugumu un investīciju piesaisti.

ANDRIS RAMOLIŅŠ

“Stiga RM” īpašnieks un valdes priekšsēdētājs

“Lielākais izaicinājums, ar kuru esam saskārušies līdz šim, ir pašvaldību praktiskā gatavība uzņemt investoru un piedāvāt vietu, kur varētu būt liels rūpniecisko projektu. Lielākais šķērslis ir teritoriju plānojumi, kas neatļauj konkrētu investīciju veikšanu. Turklāt iedzīvotājiem ir tiesības apstrīdēt jebkuru attīstības projektu (“not in my backyard” pieeja), kamēr uzņēmumiem paliek tikai pienākumi.”

“Viens no risinājumiem varētu būt jau vairākkārt piesauktais “zaļais koridors” lieliem investīciju projektiem. Taču šobrīd ar šo mehānismu diemžēl ir lielas neskaidrības. Otrkārt, būtu nepieciešams veidot pašvaldības nozīmes objekta statusu, ko piešķir pašvaldība, tādējādi saīsinot zemes lietojuma maiņas saskaņošanai paredzēto laiku, kā arī iespējas iedzīvotājiem apstrīdēt projektu. Šāda statusa objektu būvniecībai ir jādefinē skaidri nosacījumi, tostarp kādā attālumā no objekta drīkst atrasties tuvākā dzīvojamā ēka.”

Valdībai ir ambiciozi plāni birokrātijas sloga mazināšanai.

VIKTORS VALAINIS

Ekonomikas ministrs

“Svarīgs pavērsiens būs gaidāmās izmaiņas Būvniecības likumā, kas jau ir iesniegtas valdības saskaņošanai. Galvenais fokuss tiek pārorientēts uz uzņēmēju - iestāžu uzdevums būs maksimāli atvieglot un paātrināt saskaņošanas procesus.”

“Ne mazāk būtisks ir IVN likums, kas šobrīd apgrūtina jaunu ideju īstenošanu. KEM jau ir paveikusi savu darbu un ir gatava iesniegt Saeimā likuma grozījumus, lai padarītu procesus saprotamākus, ātrākus un uzņēmējiem draudzīgākus.”

“Ir aktīvi jāstrādā pie tā, lai vietējie investori saņemtu lielāku atbalstu un varētu strādāt uzņēmējdarbībai labvēlīgākos apstākļos. Te būtiska nozīme ir “zaļajam koridoram”, kas iepriekš investoriem faktiski nebija pieejams.”

Domāšanas veids un rīcības ātrums nosaka Latvijas ekonomiskās izaugsmes tempu.

“Pašvaldībam jāpalīdz labas idejas realizēt ātri - tajā brīdī, kad investoram rodas ideja, viņam tiek piešķirts finansējums un viņš to var īstenot tajā pašā vai nākamajā gadā. Bet, kamēr mēs [pašvaldības] atveram teritoriālos plānus, kamēr mēs par tiem lejam, tas viss aiziet garām. Tā ir tā lielākā problēma.”

“Mēs esam izveidojuši veselu ierēdņu paaudzi, kurai nav nekādas sasaistes un sapratnes par to, kur veidojas nauda, ka tieši uzņēmēji viņiem samaksā algu. Kamēr nebūs šī sasaiste un mēs necienīsim uzņēmēju un investīcijas, kas pie mums atnāk, tikmēr nekas neveidosies.”

EGĪLS HELMANIS

Ogres novada domes
priekšsēdētājs

Uzņēmēju informētība un iesaiste pašvaldības teritoriālā plānojuma izstrādē ir būtisks priekšdarbs investīciju ienākšanai reģionā.

JĀNIS ROZENBERGS

Cēsu novada domes
priekšsēdētājs

“Pašvaldībām būtu svarīgi apsteigt procesus, sagatavojot vietu, vēl pirms investors to sāk meklēt - apsteidzot notikumus, plānot lokācijas. Tas ir skaidrs, ka uzņēmēji un investori primāri grib strādāt ar pašvaldības īpašumu.”

UZŅĒMUMU FINANŠU VESELĪBA.

Ieteikumi finansējuma piesaistei

Kas jādara uzņēmumam, lai kvalificētos finansējuma saņemšanai? Savu redzējumu par to prezentāciju un diskusijas formātā sniedza LIAA, banku un rūpniecības nozaru pārstāvji. Apkopojot ekspertu teikto, var secināt, ka efektīvākā pieeja ir apvienot dažādus finansējuma avotus – pašu kapitālu, banku kreditēšanu, valsts atbalsta programmu aizdevumus, kā arī citas retāk izmantojamās metodes, tai skaitā stratēģisko investoru piesaisti vai finanšu instrumentus.

Tāpat uzņēmumiem ieteicams:

- Sasniedzot noteikto attīstības līmeni, apsvērt finanšu direktora noalgošanu efektīvākai finanšu pārvaldībai.
- Veidot ilgtermiņa attiecības ar savu banku, kas balstītas regulārā komunikācijā un savstarpējā uzticībā. Būtiski proaktīvi informēt banku par biznesa jaunumiem un izaicinājumiem.
- Pārrunāt ar banku riska pārvaldības stratēģijas – savlaicīgi plānot un ziņot par potenciālām problēmām, lai mazinātu negaidītu situāciju negatīvās sekas.
- Dalība LIAA organizētajās eksporta aktivitātēs – nacionālajos stendos un tirdzniecības misijās, sekmējot jaunu kontaktu nodibināšanu un sadarbības līgumu noslēgšanu. Ar šogad plānotajām eksporta aktivitātēm var iepazīties: www.business.gov.lv.

EKSPERTU DISKUSIJA

FINANŠU PIEEJAMĪBA UN DZĪVOTSPĒJĪGAS IDEJAS.

Kas jādara uzņēmumam, lai saņemtu finansējumu?

Pilnu diskusijas ierakstu iespējams noskatīties [ŠEIT](#).

Uzņēmuma reputācijai ir liela nozīme: bankas vērtē klientus, bet klienti – bankas.

“Tāpat kā bankas un citas finanšu institūcijas vērtē uzņēmumu, tā finanšu rādītājus un vadošās komandas profesionalitāti, tā arī uzņēmēji iespēju robežās vērtē bankas reputāciju, tās potenciālo rīcību, ekonomiskai situācijai valstī pasliktinoties. Ja uzņēmējam ir izvēles iespēja, tad bankas reputācijai ir ļoti liela nozīme.”

ANDRIS BITE
LDDK prezidents

Finansētājiem patīk pieņemt datus balstītus lēmumus.

IEVA JĀGERE

LIAA direktore

“Kad uzņēmums nāk pie finansētāja, tam viennozīmīgi ir jābūt konkrētam aprēķinam un reāliem piemēriem. Jo pārliecinošāks būs uzņēmēja plāns jau no pirmās dienas, jo finansētājs vairāk ticēs un viņam nebūs šaubu par to, ka uzņēmējs kaut ko nezina.”

Banka nav vienīgā vieta, kur meklēt finansējumu projektam.

“No uzņēmumu puses vērojama tendence sadalīt aizņemšanos starp dažādām bankām un dažādiem finansēšanas veidiem. Jāņem vērā, ka banka nav vienīgā iestāde, kur meklēt aizņēmumu projektam – šobrīd ir iespēja izvērtēt gan starptautiskās finanšu institūcijas finansējumu, gan izdot obligācijas, gan izvērtēt riska kapitāla fondu sniegtās iespējas mezanīna aizdevumam. Noteikti vērts izvērtēt arī stratēģiska partnera piesaisti, kas var dot gan nepieciešamo virzību, gan kapitālu projekta realizācijā.”

KASPARS PĪLĀDZIS

Ziemeļu Investīciju bankas vecākais baņķieris un atbildīgais par sadarbību ar Latvijas partneriem

Uzņēmuma līdzekļi un līdzšinējā pieredze ir papildu garants finansētāju uzticībai.

IGORS MAŠALS

“Krauss” līdzīpašnieks un valdes loceklis

“Pašu kapitāla piesaiste ir izšķiroša veiksmīgai projekta realizācijai – tas demonstrē ticību projektam un personīgo gatavību riskēt.”

“Uzņēmuma pārstāvju pieredze jomā, kurā plāno īstenot jauno projektu, kalpo par papildu garantu un pamatu uzticībai no finansētāja puses. [...] Skaidra, tieša un abpusēja komunikācija, tostarp krīzes un neveiksmes brīžos, ir izšķiroša veiksmīgai sadarbībai ar banku un ilgtermiņa attiecību veidošanai.”

ARTŪRS KOVAĻEVSKIS

OP Corporate Bank plc Latvijas filiāles Pārdošanas daļas vadītāja vietnieks

 STIGA RM

 LDDK

